

עין משפט
נר מצוה

יא א מיי פ"ו מהלכות תפלה הלכה ז
טור ושו"ע א"ח סימן רלה סעיף ז:

יב ב מיי פ"ז שם הלכה יח
סגנו עשין יט טור א"ח סימן רלה וטושי"ע א"ח סימן רלו סעיף ז:

יג ג מיי פ"ז שם הלכה ט
(סגנו שם) טור ושו"ע א"ח סי' ק"א סעיף ה':

יד ד מיי (וסגנו) שם
טושי"ע א"ח סימן קכג סעיף ז:

טו ה מיי שם הלכה יז
סגנו עשין יט טושי"ע א"ח סימן נא סעיף ז
נודע אלפס פ' אין עמודין דף כו ע"ה:

טז ו מיי שם הלכה ז
טושי"ע א"ח סימן רלג סעיף ה':

- ↑ ושנחם לנניך ודברת כם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשבבך ובקומך: דברים ו ז
- ↑ אָדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלהך:

- ↑ ושנחם לנניך אמרי פי והגיון לבי לפניך יי צורי וגאלִי: תהלים יט טו
- ↑ תהלה לדוד איומקד אלוהי הַפִּלֵּז וְאֶבְרָהָ שָׁמַךְ לַעֲוֵלֹם וְעַד:
- ↑ תהלים קמה א
אשרי תמימי דרך והלכים בְּתוֹרַת יי:

- ↑ תהלים קיט א
פֹּתַח אֶת דָּרְךָ וּפְשִׁיעַ לִבְךָ יִרְצֶנּוּ:
- ↑ תהלים קמה טז

- ↑ נָתַן לָחֶם לִבְךָ בְּשֵׁר כִּי לַעֲוֵלֹם חֲסִידוֹ:
- ↑ תהלים קלו כה
נִפְלָא לֹא תוֹסִיף קוֹם בְּתוֹלַת יִשְׂרָאֵל נִשְׁטַח עַל אֲדוֹמָתָה אֵין מִקְיָמָה:

- ↑ עמיוס ב
וְזוֹקֵף לִבְךָ הַכַּפְּפוּפִים:
- ↑ טומך יי לכל הנפלים:

- ↑ תהלים קמה יד
וְזַעַף אֱלִי אֶחָד מִן הַשְׂרָפִים וּבִידוֹ רִצְפָה בְּמִלְקָתוֹם לָקַח מַעַל הַמִּזְבֵּחַ: ישעיהו ו ו
- ↑ וַעֲדוּ אֲנִי מִדְּבַר הַתְּפִלָּה וְהָאִישׁ גְּבִרְיָאֵל אֲשֶׁר רָאִיתִי בַּחֲזוֹן בַּתְּחִלָּה מִעַף בִּיעָף גִּנֵּעַ אֱלִי כַּעַת מִנְחַת עֶרֶב: דניאל ט כא
- ↑ יִשְׂרָאֵל מַלְכוּת פָּרַס עֲמֹד לִנְגְדִי עֲשִׂירִים וָאֶחָד יוֹם וַהֲנֵה מִיכָאֵל אֶחָד הַשְׂרָפִים הַרְאֵשׁוּנִים בֶּא לַעֲזוּרִי וְאֲנִי נִוְתַרְתִּי שָׁם אֶצֶל מַלְכֵי פָרַס: דניאל י יג
- ↑ רְגֹז וְאֵל תִּתְּשֹׂאוּ אִמְרוּ בְּלִבְבְּכֶם עַל מִשְׁכַּבְכֶּם וְדַמּוּ סִלָּה:
- ↑ תהלים ד ה

ד:

וּקוּרָא קריאת שמע ו**מתפלל**. מכאן משמע שמשעה שהגיע זמן קריאת שמע של לילה שאין לו לאכול סעודה עד שיקרא ק"ש ויתפלל ערבית: **דאמר** רבי יוחנן איזוהו בן העוה"ב וכו'. ואנו שאומרים יראו עינינו ופסוקים אחרים אחר השכיצנו. נראה הואיל

ותקינו להו רבנן ה"ל כגאולה אריכתא

דחקינו לומר זה שצמך כך יתפלל חזירו גם הוא ולא ילך מזהכ"י עד שיגמור כל אחד תפלתו. וגם יש באותם פסוקים י"ח אזכרות כנגד י"ח זרכות דשמנה עשרה ואגז שחקנו לומר אותם פסוקים תקנו לומר חתימה של יראו עינינו. והלכה כר' יוחנן דזרייתא מסייע ליה וכן פסק ה"ג. ואס כן יש ליחזר שלא לספר צין גאולה דערצית לשמנה עשרה. ומיחו כסדר רב עמרם פי' מה שאנו אומרים קדיש צין גאולה לתפלת ערבית לאשמעינן דלא צעין מסמך גאולה דערצית לתפלה משום דתפלת ערבית רשות. ולא נהירא »[דאס כן ר' יוחנן סבירא ליה תפלת ערבית חובה דפלוגמא היא¹] דרב ור' יוחנן והלכה כר' יוחנן. ונכון להחמיר ולהזהר מלספר צינמים ואי תימא קשיא הלכתא להלכתא דקיימא לן תפלת ערבית רשות והכא פסקינן כרבי יוחנן כ"ךך לומר דאפילו אי סוכר רבי יוחנן כ"כ דאמר רשות היא מכל מקום מחייב לסמוך. אס כן גס לנו יש לסמוך: הא

בעית אימא קרא איבע"א סברא איבע"א סברא דר' יוחנן סבר גאולה* מאורתא נמי הוי אלא גאולה מעלייתא לא הויא אלא עד צפרא ור' יהושע בן לוי סבר כיון דלא הויא אלא מצפרא לא הויא גאולה מעלייתא ואב"א קרא ושניהם מקרא אחד דרשו דכתיב י' בשכבך ובקומך ר' יוחנן סבר מקיש שכיבה לקימה מה קימה ק"ש ואח"כ תפלה אף שכיבה נמי ק"ש ואח"כ תפלה ר' יהושע בן לוי סבר מקיש שכיבה לקימה מה קימה ק"ש סמוך למשתו אף שכיבה נמי ק"ש סמוך למשתו מתיב מר בריה דרבינא »[בערב מברך שתים לפניו ושתיים לאחריה ואי אמרת בעי לסמוך הא לא קא סמך גאולה לתפלה דהא בעי למימר השכיבנו אמרי* כיון דתקינו רבנן השכיבנו כגאולה אריכתא דמיא דאי לא תימא הכי שחרית היכי מצי סמיך והא »[אמר רבי יוחנן יבתחלה אומר ד'ה' שפתי תפתח ולבסוף י'הוא אומר »[יהיו לרצון אמרי פי אלא התם כיון דתקינו רבנן למימר ד'ה' שפתי תפתח כתפלה אריכתא דמיא הכא נמי כיון דתקינו רבנן למימר השכיבנו כגאולה אריכתא דמיא: אמר רבי אלעזר »[א"ר אבינא »[כל האומר ד'תהלה לדוד בכל יום* שלש פעמים מובטח לו שהוא בן העולם הבא מאי טעמא אילימא משום דאתיא באל"ף בי"ת נימא »[אשרי תמימי דרך דאתיא בתמניא »[אפינן אלא משום דאתי ביה »[נותן לחם לכל בשר אלא משום דאית ביה תרתי אמר רבי יוחנן מפני מה לא נאמר נו"ן באשרי* מפני שיש בה מפלתן של שונאי ישראל דכתיב »[נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל במערבא מתרצי לה הכי נפלה ולא תוסיף לנפול עוד קום בתולת ישראל אמר רב נחמן בר יצחק אפילו הכי »[הי' חזר דוד וסמכן ברוח הקדש שנא' »[סומך ד' לכל הגופלים: א"ר אלעזר בר אבינא גדול מה שנאמר במיכאל יותר ממה שבגבריאל דאילו במיכאל כתי' »[ויעף אלי אחד מן השרפים ואלו גבי גבריאל כתי' »[והאיש גבריאל אשר ראיתי בחזון בתחלה מועף ביעף וגו' מאי משמע דהא אחד מיכאל הוא אמר ר' יוחנן אתיא אחד אחד כתיב הכא ויעף אלי אחד מן השרפים וכתי' התם »[והנה מיכאל אחד (מן) השרים הראשונים בא לעזורני תנא מיכאל באחת גבריאל בשתיים אליהו בארבע ומלאך המות בשמנה ובשעת המגפה באחת: א"ר יהושע בן לוי אע"פ שקרא אדם ק"ש בביהכ"נ ימצוה לקרותו על משתו אמר רבי »[יוסי מאי קרא »[רגזו ואל תחטאו אמרו בלבבכם על משכבכם ודומו סלה אמר רב נחמן אס

מאימתי פרק ראשון ברכות

ואי רבנן גמליאל סבירא להו. דמשמע ליה בשכבך כל זמן שבני אדם שוכנים ויש בכלל הזה כל הלילה: **לימרו כר"ג**. עד עמוד השחר: **מן העצירה**. שמא יסמוך על שהות שיש לו כדמניא: **קימעא**. מעט: **משום אונס שינא**. התוקפתו לעצור על דברי חכמים הוזקקו להזהירו יומר: **ממאן דאמר**. לקמן כפ' תפלת

השחר (דף כו:): **אמר מר קורא ק"ש**. של ערבית תחלה ואח"כ מתפלל: **מסייע ליה לר' יוחנן**. דאמר ערבית נמי ק"ש ואחר כך תפלה* כדי שיסמוך גאולה לתפלה. ודלא כר' יהושע בן לוי דאמר תפלה ואחר כך ק"ש: **זס הסומך**. וכל שכן דשחרית דעיקר גאולת מצרים בשחרית הוה כדמציז ממחרת הפסח יאלו בני ישראל (במדבר לג). וסמיכת גאולה לתפלה רמזה דוד כספר תהלים דכתיב ה' לורי וגואלי (תהלים יט) וסמך ליה יענק ה' ציוס כרה (שם כ). ואמרי' בצרכות ירושלמי (פ"א ה"א) מי שאינו סומך גאולה לתפלה למה הוא דומה לאוהבו של מלך שאל יאילת מתקרב והוא מתקרב של מלך יאל המלך ומאלו שהפליג אף הוא הפליג אלל יהיה אדם מקרב להקצ"ה אליו ומרלחו בתשצחות וקלוסין של יאילת מצרים והוא מתקרב אליו וצעודו קרוב אליו יש לו לתצוה כרכיו: **דאמלע סקנוס**. צין שני ק"ש תקנו כל תפלות של יוס דקא סבר תפלת ערבית קודמת לק"ש: **גאולה מאורסא לא הוי**. הילכך גאולה דאורמא לא חשיבא לאהדורי עלה סמיכת תפלה: **מה קימה ק"ש ואח"כ תפלה**. דבשחרית כולחו מודו דצעני מסמך: **שלש פעמים**. כנגד שלש תפלות: **דאיוס ציה סרסי**. דלמי צאל"ף צי"ת ויש צו שצח הכנת מוזן לכל חי: **אפילו הכי**. אף על פי שהפסקינן נו"ן מפני נפילה שבה ולא אבה לרמזה חזר ורמזו סמיכת הנפילה תקף לה: **ויעף אלי**. צפריחה אחת ולא הרגיע צינמים: **מועף ציעף**. שתי צפריחות: **צאחס**. צפריחה אחת: **אמרו כללצנכס**. אמרו מה שכתוב על לצנך (דברים ו): **על משכנכס**. שנאמר בשכבך (שם): **ודומו**. צשינא אחרי כן: ואס

דאמר ר' יהושע בן לוי אעפ"י וכו'. הא דאמר ר' יהושע בן לוי אעפ"י שקרא אדם קריאת שמע בבית הכנסת מצווה לקרותה על מטהו, ואינו קורא אלא שמע ויהי אם שמע אבל לא פרשת ציצית.

אמר ר' יהושע בן לוי אעפ"י וכו'. הא דאמר ר' יהושע בן לוי אעפ"י שקרא אדם קריאת שמע בבית הכנסת מצווה לקרותה על מטהו, ואינו קורא אלא שמע ויהי אם שמע אבל לא פרשת ציצית.

מסורת הש"ס

(א) עירובין כא, ב) (נלקמן ב שבת ט ב יומא פו: א), (נלקמן דף ט, ד) (יבמות לה: קדושין לה: כ"ב ח: ט, ע"א לד: סנהדרין ז שנועות כז: ע"ש בתוס' ונחמס ז: מנחות יג: עג: חולין קיח: מנורה לז, ה) (לקמן יא, ו) (לקמן ט ב וע"י רש"א שם ד"ה כיון, ו) (נע"י וצרכן אלפס אי' כר' אבינא ומה כיון מאמר הסמוך וי"ל שם וא"ר אלעזר, ח) (י"א אלפ"י, ט) פסחים קיח, י) (ז"ל רב אסי או רב יוסף, ט) ערש"י ד' ד"ה ולעבד, ט) (נלקמן כו ב כפי שנדפס שם בלד הגליון וע"ע תוס' שם ד"ה והלכתא"י).

הגהות הב"ח

(א) נפ' חזר דוד וסמכה צרכן הקצת:

גליון הש"ס

בבב' ובל העובר על ד"ה. עירובין כ"א ע"ב וע"י רש"י סוטה ד ע"ב ד"ה נעקר ונחוס' שם: שם מאורחא גמי הוי. ע"ל ט ע"א: שם כיון וצוקתו רבנן השכיבנו. ע"י משנת הרשב"א סימן כ"א: שם בכל יום י"א. הרשב"א למא גיפ וכן נעזר איתא ש"ך איתא כל האומר תהלה לדוד בכל יום מובטח לו: שם מפני שיש בה פסילתו. ע"י משנת הרשב"א סימן מ"ט: בהגהות מהר"י"ב אחרי הס"ד ותלבתא. וע"ע מגילה כ"ג ע"א תוס' ד"ה כיון:

מוסף רש"י

סייג. גזר (סנהדרין לו, טו.

נדה יא אבות פ"ג פ"ד. **תפלת ערבית** רשות. מפני שהיא כנגד הקטר מלכים ואמורים שאין מעבדין כפרתן שבת ט, ט.

רבינו הגנאל

אמר ר' יהושע בן לוי אעפ"י וכו'. הא דאמר ר' יהושע בן לוי אעפ"י שקרא אדם קריאת שמע בבית הכנסת מצווה לקרותה על מטהו, ואינו קורא אלא שמע ויהי אם שמע אבל לא פרשת ציצית.

רב ניסים גאון

ואיבעית אימא לאפוקי ממאן דאמר

דתפלת ערבית רשות. מי הוא שאמר דתפלת ערבית רשות ר' יהושע הוא ואיתא בפרק תפלת השחר (דף כו) אמר רב יהודה אמר שמואל תפלת ערבית רבן גמליאל אמר חובה ר' יהושע אומר רשות: